

ISSN: 2757-6817

Unika Sağlık Bilimleri Dergisi
Unika Journal of Health Sciences

Araştırma Makalesi/Research Article

Okul Öncesi Çocuklarda "Engelli" Kavramının İncelenmesi

Investigation of the Concept of "Disabled" in Preschool Children

Nagihan YILDIRIM¹, Arzu ÖZYÜREK²

Öz: Amaç: Bu çalışmada, okul öncesi beş yaş çocuklarının "engelli" kavramlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Gereç ve Yöntem: Sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan 11 çocuk ve sınıfında kaynaştırma öğrencisi olmayan 11 çocuk olmak üzere toplam 22 çocuk çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması tercih edilmiştir. Veriler çiz-anlat tekniğiyle toplanmış, tema ve kodlar oluşturularak tematik analiz ile çözümlenmiştir. Elde edilen verilerle oluşturulan tema ve kodlar tablolatırılmış ve bulgular kısmında yorumlanmıştır. Bulgular: Çalışmada tüm çocukların "engelli" kavramlarının genel anlamda benzerlik gösterdiği, ancak bazı kategorilerde farklılaştığı görülmüştür. Sonuç: Çocuklarda engelli kavramına yönelik algı, sınıflarında kaynaştırma öğrencisi olup olmaması veya cinsiyete göre farklılık göstermemiştir. Engellilere yönelik olumlu bakış açısının geliştirilmesinde, okul öncesi eğitim yıllarından itibaren engelli kavramına yönelik etkinliklerin gerçekleştirilmesi gerektiği öngörülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Engelli kavramı, Okul öncesi dönem, Beş yaş çocuklar, Resim çizme, Çiz-anlat tekniği.

Abstract: Objective: In this study, it was aimed to examine the concepts of "disabled" in preschool children at the age of five. Material and Method: A total of 22 children whose of them 11 children with inclusive students in their class, and 11 children were not inclusive students in their class, constitute the study group. In the study, case study, one of the qualitative research methods, was preferred. The data were collected with the draw-tell technique, themes and codes were created and analyzed with thematic analysis. Themes and codes created with the obtained data were interpreted in the findings section. Results: In the study, it was observed that the concepts of "disabled" of all children were similar in general, but differed in some categories. Conclusion: The perception of the concept of disability in children did not differ according to whether there were inclusive students in their classes or by gender. In order to develop a positive perspective towards the disabled, it was foreseen that activities for the concept of disability should be carried out starting from the pre-school education years.

Keywords: Disability concept, Preschool period, Five year olds, Drawing, Draw-tell technique.

¹Sorumlu yazar: Çocuk Gelişimci, Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, ORCID: 0000-0002-2985-6086, nagihanyildirim61@gmail.com
Child Development, Karabük University, Graduate Education Institute

² Prof. Dr., Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, ORCID: 0000-0002-3083-7202, a.ozyurek@karabuk.edu.tr
Prof. Dr., Karabük University, Faculty of Health Sciences

Giriş

Bir toplumu oluşturan bireyler kişisel veya çevresel, bedensel veya ruhsal pek çok yönden birbirinden farklıdır, her birey eşsiz ve tektir. Fakat bazen çoğunluğa ait özelliklerden farklı özelliklere sahip olmak, bu bireyler için çeşitli engelleri de beraberinde getirmektedir. Herhangi hastalık veya sakatlık gibi durum neticesinde kendisinden beklenen belli bazı görevleri yerine getiremeyen (Şahin ve Bekir, 2016) engelli bireylere yönelik olarak ise toplumun diğer kesimini oluşturan insanlarda olumsuz tutumlar görülebilmektedir.

Bireylerde belli bazı durumlara karşı tutumlar, öğrenme yoluyla oluşmaktadır ve tutumları etkileyen bireysel veya çevresel pek çok faktörden söz etmek mümkündür. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), engelliliğe karşı olumsuz tutumların, engelli kişilere karşı zorbalık gibi olumsuz muameleye zemin hazırlayabileceğini ifade etmektedir. DSÖ Engellilik Raporu’na göre, bir milyardan fazla engelli bireyin günlük yaşamlarında önemli engellerle karşılaştığı görülmektedir. Bu engeller arasında damgalanma ve ayrımcılık da yer almaktadır (WHO, 2011). Engelli bireylerin, olumsuz bazı önyargılar sonucunda ayrımcılığa uğradığı ve bu durumun onların veya ailelerinin yaşamlarını da olumsuz etkilediği yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur (Akt.: Şahin ve Bekir, 2016). Okul öncesi dönem, çocukların düşüncelerinin ve tutumlarının oluştuğu, hatta tamamlandığı önemli bir dönem olarak görülmektedir. Bu dönemde çocuklar, kendilerinden farklı ya da kendilerine benzer fiziksel özelliklerin farkına varmakta, fiziksel engeli olan akranlarıyla oyun oynamayı reddedebilmekte veya ilk defa rastladıkları bir durum karşısında dışlama ve yadırgama eğiliminde olabilmektedirler (Erdoğan ve Baş, 2018; Akın ve Sani Bozkurt, 2021). Engelli akranlar, okul öncesi çocukların belki de ilk kez okul ortamında karşılaştıkları özelliklere sahip olabilir.

Engelli veya özel gereksinimli olarak tanımlanabilen bireylere karşı ilk tutumlar, çocuklar 3-4 yaşlarındayken oluşmaya başlar. Zamanla yerleşik bir hal alan tutumların değişimi oldukça zordur ve çocuklar tutum değişimine direnç gösterirler. Bu noktada okul öncesi dönem, engelli bireylere karşı geliştirilen, şekillenen ya da henüz hiç oluşmamış tutumların biçimlendirilmesinde önemlidir. Okul öncesi yaşlar, diğer pek çok gelişimsel özellikte olduğu gibi çocukların farklı bireylere saygı duymayı öğrenerek olumlu tutum geliştirmesinde de kritik bir önem taşımaktadır. Nitekim normal gelişim gösteren ve engelli bireyler arasındaki ilişkinin iyileştirilebilmesi amacıyla çocukların engelli akranları hakkında düşüncelerinin ortaya çıkarılması ve anlaşılması gerekmektedir. Bu yolla engellilere yönelik olumlu tutum geliştirilmesi ve başarılı bir kaynaştırma ortamının sağlanması mümkün olabilir (Beyoğlu, 2018; Erdoğan ve Baş, 2018). Normal gelişim gösteren okul öncesi dönem çocuklarının engelli

kavramıyla birlikte ele alındığı çalışmalarda çocukların sosyal beceri ve problem davranışlarının (Yıldırım Doğru, Kayılı, Alabay, Kuşçu ve Sarıkaya, 2013), engelli akranlarına yönelik tutumlarının (Tufan ve Swadener, 2016), çocuk haklarına bakışlarının (Durualp, Kadan ve Durualp, 2017), anne eğitim düzeyine göre farklılıklara saygı algılarının (Başal, Sarı, Çelik, Şeker ve Şahin, 2019), akran ilişkileri ve belirleyicilerinin (Avcı, Tarı Selçuk ve Kaynak, 2019), engelli çocukların bireysel farklılıklarına ve sosyal kabulüne ilişkin görüşlerinin (Akın ve Sani Bozkurt, 2021) incelendiği çalışmalar olduğu da görülmüştür. Yurt dışında yapılan çalışmalarda ise okul öncesi çocukların akranlarındaki gelişimsel farklılıklara duyarlılıkları, engellilik anlayışları, engellileri anlama ve kabul etme arasındaki ilişki, engelli sınıf arkadaşlarıyla sosyal temasları arasındaki ilişki (Diamond, 1994, 1996, 1997, 2001), farklılıklara tepkileri (Ramsey, 2008), engelli akranlarına yönelik algıları (Van Hooser, 2009), engelli sınıf arkadaşlarına karşı tutum ve oyun davranışları arasındaki ilişki (Yu, Ostrosky ve Fowler, 2015), ebeveynlerinin kaynaştırmaya ilişkin tutum ve algıları (Sira, Maine ve McNeil, 2018), bedensel engelli akranlarıyla arkadaşlık kurma niyetleri (Demetriou, 2021) konularının ele alındığı görülmüştür. Çalışmalarda normal gelişim gösteren bireylerin engelli akranlarına karşı olumlu tutum becerilerine sahip olmaları için bu konuda verilecek eğitimin erken dönemde olmasının, ileride yaşanabilecek olumsuz tutumları önleme bakımından önemli olacağı vurgulanmıştır. Ancak engellilere yönelik tutumların ele alınmasından önce bireylerin “engelli” kavramına yükledikleri anlamın ortaya konması gerekmektedir. Çünkü bu bakış açısı, tutum ve davranışların da belirleyicisi olabilir.

Alan yazında okul öncesi dönem çocukların kendilerini daha kolay ifade etme biçimi olarak kullanılan resim çizme tekniğinin kullanıldığı bazı çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda engelli kavramına ilişkin görüşler (Ünsal ve Şahan, 2015), farklı gelişen bireylere karşı tutumlar (Beyoğlu, 2018), engelli bireylerin yaşamını kolaylaştırmaya ilişkin görüşler (Aydoğdu, Koral, Kaya, Gencer ve Yazıcı, 2019), mülteci çocukların okula uyumu (Karabulut, Kasapoğlu, Türksoy ve Kırat, 2020) ve otizmlili bir çocuğun akran ilişkileri (Menteş ve Aktaş Arnas, 2021) gibi konularının ele alındığı görülmüştür. Yapılan çalışmalarda okul öncesi çocuklar ve engellilik kavramı ele alınmış olsa da bu çalışmaların konu ve yöntem bakımından farklılaştığı görülmektedir. Bu çalışmada ise okul öncesi eğitim kurumuna devam eden beş yaşındaki çocukların “engelli” kavramlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın genel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Beş yaş çocukların cinsiyete göre “engelli” kavramları nasıldır?

• Sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan beş yaş çocukların “engelli” kavramları nasıldır?

• Sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunmayan beş yaş çocukların “engelli” kavramları nasıldır?

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitelik yönünden etkinliklerin, materyallerin ve durumların incelenmesine imkân veren nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüştür (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2021). Araştırmanın gerçekleştirildiği okullardan birinde kaynaştırma öğrencisinin bulunup diğerinde bulunmaması, çocukların deneyimini etkilediği için araştırma yaklaşımı olarak durum çalışması tercih edilmiştir. Durum çalışması, sınırlandırılmış bir zaman içinde bir durumun betimlenmesi veya temalarının ortaya çıkarılmasını kapsayan bir yaklaşımdır (Creswell, 2021). Araştırmada, okul öncesi beş yaş çocuklarının “engelli” kavramı açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Nitel çalışmalarda genellikle amaçlı örnekleme kullanılmaktadır. Bu çalışmada, çalışma grubu zaman, para ve yer açısından kullanılabilir olan, amaçlı örnekleme türlerinden uygun örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur (Merriam, 2018). Araştırmaya Karabük ilinde kentsel bir bölgede, iki farklı okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5 yaşındaki çocuklar dahil edilmiştir. Sınıfta 5 yaşındaki tüm çocuklara konu açıklanıp resim materyalleri verilmesine rağmen araştırmaya dahil edilme kriteri normal gelişim gösteren çocuklar olduğundan Türkçe konuşamayan göçmen çocukların resimleri değerlendirmeye alınmamıştır. Böylece kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu okul öncesi sınıftan 6’sı kız ve 5’i erkek 11 çocuk, kaynaştırma öğrencisinin bulunmadığı sınıftan 5’i kız ve 6’sı erkek 11 çocuk olmak üzere normal gelişim gösteren toplam 22 çocuk (n=22) çalışma grubunu oluşturmuştur. Sınıftaki kaynaştırma öğrencisi, 5 yaşında ve tekerlekli sandalyede oturan fiziksel engelli bir kız çocuğudur. Tablo 1’de katılımcılara ait kişisel bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi çalışma grubundaki her bir çocuğa bir kod verilmiştir. Çocukların yarısı sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan, diğer yarısı ise kaynaştırma öğrencisi bulunmayan çocuklardır.

Tablo 1: Katılımcıların Kişisel Bilgileri

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Sınıfta Kaynaştırma Öğrencisi	Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Sınıfta Kaynaştırma Öğrencisi
Ç1	Kız	Yok	Ç12	Kız	Var
Ç2	Erkek	Yok	Ç13	Erkek	Var
Ç3	Kız	Yok	Ç14	Kız	Var
Ç4	Erkek	Yok	Ç15	Erkek	Var
Ç5	Kız	Yok	Ç16	Erkek	Var
Ç6	Kız	Yok	Ç17	Kız	Var
Ç7	Erkek	Yok	Ç18	Erkek	Var
Ç8	Erkek	Yok	Ç19	Erkek	Var
Ç9	Erkek	Yok	Ç20	Erkek	Var
Ç10	Kız	Yok	Ç21	Kız	Var
Ç11	Kız	Yok	Ç22	Kız	Var

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında çiz-anlat tekniğinden yararlanılmıştır. Bu teknikte çocuklar kendilerini etkileyen durumlar hakkında yorum yapma hakkına sahiptir. Ayrıca bu teknikte çocuk yorumlarının edinilme biçimi çocuk merkezlidir. Çocuk için normal ortamda çizim yapma, diğerleriyle etkileşim özgürlüğü ve çizim malzemelerine ücretsiz erişim gibi katkılarının yanı sıra zaman sınırlaması da bulunmamaktadır (Angell, Alexander ve Hunt, 2014). Çocuklara sınıf ortamında A4 boyutunda resim kâğıtları dağıtılmış ve çocuklardan dolaplarında bulunan boyaları almalarını istemiştir. Çocuklardan “engelli” kavramının onlar için ne anlama geldiği ve bu kavramla ilgili düşünceleri hakkında bir resim çizmeleri istenmiştir. Uygulamadan önce çocuklar kavram hakkında bilgilendirilme ve resim çizme aktivitesi için bir zaman sınırlaması yapılmamıştır. Resmini tamamlayan çocuklarla ayrı bir ortamda yüz yüze bireysel görüşmeler yapılmış, ses kayıt cihazı açılarak resimlerini anlatmaları istenmiştir. Görüşmelerde hem çekingen olan çocukları anlatıma teşvik etmek hem de resme ilişkin fikirleri doğrulamak için “Bu ne? (Çizdiği figürler gösterilerek)”, “Bu kim? (Çizdiği canlılar gösterilerek)”, “Bu nasıl olmuş? (Eksik olan uzuv gösterilerek)” soruları sorulmuştur. Anlatım sonrası çocuklara teşekkür edilerek sınıflarına gönderilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Verilerin çözümlemesinde, verilerdeki temaları belirleyip analiz eden ve raporlayan bir yöntem olan tematik analiz tercih edilmiştir. Tematik analiz esnektir ve araştırmacının birden çok yola başvurarak temaları belirlemesine yardım eder. Ancak, araştırmacının tüm analiz süresince tutarlı bir biçimde, seçtiği yolu uygulaması önemlidir. Çalışmada, araştırmanın verilerinden yola çıkılarak kodlama yapılmıştır. Bu bağlamda çalışmada, tümevarımsal yaklaşım kullanılmıştır (Braun ve Clarke, 2019). Çocukların çizdikleri resimler, anlatımlarına göre kodlanmış, sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan ve bulunmayan çocukların “engelli”

teması, belirlenen kategoriler ve cinsiyet de göz önünde bulundurularak iki tablo halinde sunulmuştur. Katılımcılar tablo üzerinde, anlatımlarına uygun kategorilere kodlanmıştır. Ayrıca, oluşturulan kod ve temalarda yansız tutum sergileme amacıyla bulgularda katılımcı ve kod frekanslarına yer verilmiştir.

Geçerlik ve güvenilirlik, tüm araştırmaların ortak kaygısıdır. Araştırmanın sonuçlarının güvenilir olması araştırmacılar açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmada geçerlik ve güvenilirlik stratejilerinden, katılımcı doğrulaması ve uzman incelemesi esas alınmıştır. Katılımcı doğrulamasında, verileri ya da belirsiz yorumları sağlayan katılımcılara geri bildirim yapılarak doğruluğu hakkında görüşler alınmaktadır (Merriam, 2018). Bu çalışmada kullanılan çiz-anlat tekniğinde çocuğun çizimini, yorumlamasıyla ilişkilendirmek esastır. Tekniğin metodolojisi incelendiğinde, yorum kullanılarak belirli nesne, insan, davranış ve duyguların doğru bir şekilde kodlandığı görülmektedir (Angell vd., 2014). Örneğin, bir resimde çocuk kafası kopmuş bir at çizmiştir, bakıldığında görünen bu olmasına rağmen çocuğun çizimini yorumladığında, “engelli” teması ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla katılımcı doğrulaması çocuğun çizmiş olduğu resmi yorumlamasıyla sağlanmaktadır. Ayrıca oluşturulan temalar ve kodlar hakkında bir ölçme ve değerlendirme, iki çocuk gelişimi alan uzmanından görüş alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmada ele alınan değişkenler, çocukların cinsiyeti ve sınıflarında kaynaştırma öğrencisinin bulunup bulunmamasıyla sınırlıdır. Verilerin çözümlenmesinde tema ve kodlar, çocukların çizdikleri resim anlatımlarına göre oluşturulduğundan her katılımcı her kategoride yer almamıştır. Nitel araştırmalarda verilerin analizinde ortaklaşan anlamların tekrar etmesi gerekmektedir. Örneklemin büyüklüğü ve çocukların maruz kaldığı engellilik kavramı anlayışından kaynaklanan nedenle, bazı verilerin tekrar etmemesi de araştırmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır.

Bulgular

Bu bölümde, okul öncesi beş yaş çocuklarının “engelli” kavramıyla ilgili düşünceleri, oluşturulan tema ve kodlar aracılığıyla sunulmuştur. Veriler “engelli” teması altında, oluşturulan kategoriler ve kodlar, ele alınan cinsiyet ve sınıfta kaynaştırma öğrencisi olup olmadığı değişkenleri gözetilerek tablolaştırılmıştır. Tablo 2’de sınıftan kaynaştırma öğrencisi bulunan çocukların “engelli” teması altında yer verdikleri ifadeler görülmektedir.

Tablo 2: Sınıfta Kaynaştırma Öğrencisi Bulunan Çocukların “Engelli” Temasına Yönelik İfadeleri

Kategori	Kod	Katılımcılar		B	KB
		Kız	Erkek		
1. Engelli kavramı	1.1. Engelli	Ç12, Ç14	Ç13, Ç16, Ç19	5	8
	1.2. Görmeyen/Kör	Ç17	-	1	1
	1.3. Anne	Ç22	-	1	2
	1.4. Arkadaş	-	Ç19	1	2
2. Uzuv engeli	2.1. Bacak	Ç12	Ç15, Ç16, Ç18	4	4
	2.2. Kol	Ç17	Ç16	2	2
	2.3. Göz	Ç14	-	1	1
3. Engel sonucu	3.1. Yürüyememe	Ç21	-	1	1
	3.2. Görememe	Ç14, Ç21	-	2	2
	3.3. Sakatlanma	Ç17	Ç18	2	2
4. Engelli materyali	4.1. Tekerlekli sandalye	Ç22	Ç18	2	2
	4.2. Baston/Değnek	Ç17, Ç21	Ç18, Ç20	4	4
5. Engel nedeni	5.1. Düşme	Ç12	Ç15	2	2
	5.2. Araç kazası	Ç17, Ç21, Ç22	Ç18, Ç20	5	6
	5.3. Hastalık	Ç14	-	1	1
6. Engellilikle ilgili diğer ifadeler	6.1. Engelli yolu	Ç14	Ç13, Ç16	3	4
	6.2. Engelli park yeri	-	Ç16	1	1
	6.3. Hastane	-	Ç20	1	1
	6.4. Yardım	-	Ç16, Ç19	2	2

Not: B: Belge/Görüşme (Katılımcı frekansı), KB: Kodlu bölüm frekansları (Bir ifadenin belge/ler içerisinde kaç kez geçtiği)

Tablo 2 incelendiğinde, sınıfta kaynaştırma öğrencisi bulunan çocukların engel kavramı kategorisinde engelli (5B, 8KB), görmeyen/kör (1B, 1KB), anne (1B, 2KB) ve arkadaş (1B, 2KB); uzuv engeli kategorisinde bacak (4B, 4KB), kol (2B, 2KB) ve göz (1B, 1KB); engel sonucu kategorisinde yürüyememe (1B, 1KB), görememe (2B, 2KB) ve sakatlanma (2B, 2KB); engelli materyali kategorisinde tekerlekli sandalye (2B, 2KB) ve baston/değnek (4B, 4KB); engel nedeni kategorisinde düşme (2B, 2KB), araç kazası (5B, 6KB) ve hastalık (1B, 1KB); engellilikle ilgili diğer ifadeler kategorisinde ise engelli yolu (3B, 4KB), engelli park yeri (1B, 1KB), hastane (1B, 1KB) ve yardım (2B, 2KB) kavramlarından bahsettikleri görülmüştür. Engelli kavramı kategorisinde çocukların en fazla “engelli” (5B) kavramına, uzuv engeli kategorisinde en fazla “bacak” (4B) kavramına, engel sonucu kategorisinde en fazla “görememe” (2B) ve “sakatlanma” (2B) kavramlarına, engelli materyali kategorisinde en fazla “baston/değnek” (4B) kavramına, engel nedeni kategorisinde en fazla “araç kazası” (5B) kavramına ve engellilikle ilgili diğer ifadeler kategorisinde ise en fazla “engelli yolu” (3B) kavramına yer verdikleri görülmüştür.

Cinsiyet değişkenine göre Tablo 2 incelendiğinde, erkek çocukların engelli kavramı kategorisinde, engelli (3B) ve arkadaş (1B), kız çocukların ise engelli (2B), görmeyen/kör (1B) ve anne (1B) kavramlarını ifade ettiği; erkek çocukların uzuv engeli kategorisinde bacak (3B) ve kol (1B), kız çocukların ise bacak (1B), kol (1B) ve göz (1B) kavramlarını ifade ettiği; erkek

çocukların engel sonucu kategorisinde sakatlanma (1B), kız çocukların ise yürüyememe (1B), görememe (2B) ve sakatlanma (1B) kavramlarını ifade ettiği; erkek çocukların ve kız çocukların engelli materyali kategorisinde tekerlekli sandalye (1B) ve baston/değnek (2B) kavramlarını ifade ettiği; erkek çocukların engel nedeni kategorisinde düşme (1B) ve araç kazası (2B), kız çocukların ise düşme (1B), araç kazası (3B) ve hastalık (1B) kavramlarını ifade ettiği; erkek çocukların engellilikle ilgili diğer ifadeler kategorisinde engelli yolu (2B), engelli park yeri (1B), hastane (1B) ve yardım (2B) kavramlarını, kız çocukların ise engelli yolu (1B) kavramını ifade ettiği bulunmuştur.

Sınıfta kaynaştırma öğrencisi bulunan çocuklardan, “engelli” kavramına ilişkin bir resim çizmesi ve daha sonra çizdiği resmi anlatması istenmiştir. Görsel 1’de, sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan beş yaş çocuklarının “engelli” kavramıyla ilgili çizmiş olduğu bazı örnek resimlere yer verilmiştir.

Ç22 (Kız, 5 Yaş)

Ç14 (Kız, 5 Yaş)

Ç16 (Erkek, 5 Yaş)

Görsel 1: Sınıfta Kaynaştırma Öğrencisi Bulunan 5 Yaş Çocuklarının “Engelli” Kavramıyla İlgili Çizdiği Resimlerden Bazı Örnekler

Görsel 1’de gösterilen bazı çocuk resimlerinin doğrudan anlatımları aşağıda verilmiştir.

“Bu bir kız, bu da benim annem. Annem tekerlekli sandalyede. (Freni göstererek) bu gaz şeyi ileri geri götürüyor. Güneş çıkmış annem gelince. Sonra ona güneşler çarpınca biraz ayağa kalkabilmiş. Annem bir tane kaza geçirdi.” (Ç22)

“Engelli çizdim. Hastalanıyor. Gözleri bozulan, görmüyor ya engelliler bunun üzerinden yürüyorlar.” (Ç14)

“Engellilerin park etmesi için bir park yeri çizdim. Engelliler için bir yol bir de engellilerin çıkması için bir yol çizdim. Kolunu arkasında tutuyor. Kolu çarpmış, bacağı da çarpmış.” (Ç16)

Tablo 3: Sınıfında Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmayan Çocukların Engelli Temasına Yönelik İfadeleri

Kategori	Kod	Katılımcılar		B	KB
		Kız	Erkek		
1. Engelli kavramı	1.1. Engelli	Ç1, Ç5, Ç6, Ç10, Ç11	Ç2, Ç4, Ç8	8	9
	1.2. Ampute	-	Ç4	1	2
	1.3. Özel	Ç5	-	1	2
2. Uzuv engeli	2.1. Bacak	Ç1, Ç3, Ç6, Ç10, Ç11	Ç2, Ç8, Ç9	8	12
	2.2. Kol	Ç6	Ç7	2	2
	2.3. Kafa	-	Ç7	1	1
3. Engel sonucu	3.1. Yürüyememe	Ç10, Ç11	Ç8	3	3
	3.2. Sakatlanma	-	Ç8	1	1
4. Engelli materyali	4.1. Tekerlekli sandalye	Ç1, Ç11	Ç2, Ç8	4	5
5. Engel nedeni	5.1. Düşme	Ç3	Ç9	2	2
	5.2. Araç kazası	Ç6, Ç8, Ç9	-	3	4
6. Engellilikle ilgili diğer ifadeler	6.1. Engelli tabelası	Ç5, Ç11	-	2	2
	6.2. Hastane	Ç3	Ç9	2	3
	6.3. Yardım	Ç6	Ç9	2	2

Not: B: Belge/Görüşme (Katılımcı frekansı), KB: Kodlu bölüm frekansları (Bir ifadenin belge/ler içerisinde kaç kez geçtiği)

Tablo 3 incelendiğinde, sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunmayan çocukların engel kavramı kategorisinde engelli (8B, 9KB), ampute (1B, 2KB) ve özel (1B, 2KB); uzuv engeli kategorisinde bacak (8B, 12KB), kol (2B, 2KB) ve kafa (1B, 1KB); engel sonucu kategorisinde yürüyememe (3B, 3KB) ve sakatlanma (1B, 1KB), engelli materyali kategorisinde tekerlekli sandalye (4B, 5KB), engel nedeni kategorisinde düşme (2B, 2KB) ve araç kazası (3B, 4KB), engellilikle ilgili diğer ifadeler kategorisinde ise engelli tabelası (2B, 2KB), hastane (2B, 3KB) ve yardım (2B, 2KB) kavramlarından bahsettikleri görülmüştür. Engelli kavramı kategorisinde çocukların en fazla “engelli” (8B) kavramına, uzuv engeli kategorisinde en fazla “bacak” (8B) kavramına, engel sonucu kategorisinde en fazla “yürüyememe” (3B) kavramına, engelli materyali kategorisinde en fazla “tekerlekli sandalye” (4B) kavramına, engel nedeni kategorisinde en fazla “araç kazası” (3B) kavramına ve engellilikle ilgili diğer ifadeler kategorisinde ise eşit bir şekilde “engelli tabelası, hastane ve yardım” (2B) kavramına yer verdikleri görülmüştür.

Cinsiyet değişkenine göre Tablo 3 incelendiğinde, erkek çocukların engelli kavramı kategorisinde engelli (3B) ve ampute (1B), kız çocukların ise engelli (5B) ve özel (1B) kavramlarını ifade ettiği; erkek çocukların, uzuv engeli kategorisinde bacak (3B), kol (1B) ve kafa (1B), kız çocukların ise bacak (5B) ve kol (1B) kavramlarını ifade ettiği görülmektedir. Erkek çocukların engel sonucu kategorisinde yürüyememe (1B) ve sakatlanma (1B) kavramlarını, kız çocukların ise yürüyememe (2B) kavramını ifade ettiği; erkek çocukların ve kız çocukların, engelli materyali kategorisinde tekerlekli sandalye (2B) kavramını ifade ettiği

görülmektedir. Erkek çocukların, engel nedeni kategorisinde düşme (1B) kavramını, kız çocukların ise düşme (1B) ve araç kazası (3B) kavramlarını ifade ettiği; erkek çocukların, engellilikle ilgili diğer ifadeler kategorisinde hastane (1B) ve yardım (1B), kız çocukların ise engelli tabelası (2B), hastane (1B) ve yardım (1B) kavramını ifade ettiği bulunmuştur.

Sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunmayan çocuklardan, “engelli” kavramına ilişkin bir resim çizmesi ve daha sonra çizdiği resmi anlatması istenmiştir. Görsel 2’de, sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunmayan beş yaş çocuklarının “engelli” kavramıyla ilgili çizmiş olduğu bazı örnek resimlere yer verilmiştir.

Ç7 (Erkek, 5 Yaş)

Ç4 (Erkek, 5 Yaş)

Ç3 (Kız, 5 Yaş)

Görsel 2: Sınıfında Kaynaştırma Öğrencisi Bulunmayan 5 Yaş Çocuklarının “Engelli” Kavramıyla İlgili Çizdiği Resimlerden Bazı Örnekler

Görsel 2’de gösterilen bazı çocuk resimlerinin doğrudan anlatımları aşağıda verilmiştir.

“Bu ağlıyor, bunun bacağı kopmuş. Bir tane çocuk, adı da A. düşmüş, koltuktan sert hoplamış böyle bacağı kırılmış, kopmuş bacağı. Hastaneye gelmiş, (kırmızı alanı işaret ederek) burası hastanenin çatısı, (çizilen çocuğun etrafındaki çizgileri işaret ederek) burası da duvarları.” (Ç3)

“Galatasaray ve ampute futbol takımı maç yapıyor. Engelli futbol takımı yani ampute galatasarayla karşı, bu da hakem. Ben de galatasaraylı olduğum için onu çiziyim dedim. (Ampute takımı işaret ederek) ben bunlara güveniyorum. Galatasarayı tutuyorum ama engelli takıma güveniyorum.” (Ç4)

“Bu kafasız at, bu da kolsuz insan. Atını ısırarak yakalamaya çalışıyor. Bu ninja kaplumbağa michelangelo. Ninja kaplumbağa değil Michelangelo.” (Ç7)

Tartışma ve Sonuç

Okul öncesi beş yaş çocuklarının “engelli” kavramlarının çiz-anlat tekniğiyle incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada, çocuklara kavram hakkında resim çizdirilmiş ve

çizdikleri resimleri anlatmaları istenmiştir. Bu teknik yardımıyla toplanan veriler tematik analizle çözümlenmiş, oluşturulan tema ve kodlar tablo halinde sunularak yorumlanmıştır. Bu bölümde, araştırma sorularının doğrultusunda elde edilen bulgular alan yazın ışığında tartışılmıştır.

Çalışmada, sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan çocuklar engel tanımı kategorisinde “görmeyen/kör”, “anne” ve “arkadaş” gibi kavramlardan bahsederken, sınıfında kaynaştırma öğrencisi olmayan çocuklar bu kavramlardan bahsetmemişlerdir. Buna karşın, sınıfında kaynaştırma öğrencisi olmayan çocuklar bu kategoride “ampute” ve “özel” kavramlarından bahsetmişlerdir. Ancak sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan çocuklar bu kavramlardan bahsetmişlerdir. Her iki grup da sıklıkla “engelli” kavramını ifade etmiştir. Çocukların bir kavrama, kişiye ya da duruma bakışları çevresindeki akranların ya da yetişkinlerin anlayışından etkilenebilmektedir. Demetriou (2021) çalışmasında, normal gelişim gösteren çocukların engelli akranlarıyla arkadaşlıklarının ve onlara yönelik anlayış ve tutumlarının toplumsal klişelerin yansımalarını taşıdığını, bu durumun çocukların içinde büyüdükleri sosyal çevreden kaynaklandığını tespit etmiştir. Bu bağlamda, çocukların gündelik hayatta sıklıkla vakit geçirdiği sınıf ve aile ortamı, çocukların anlayış ve bakış açılarını etkilemede önemli bir role sahiptir. Normal gelişim gösteren okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin kaynaştırmaya yönelik algı, tutum ve düşüncelerinin incelendiği bir çalışmada, ebeveynlerin kaynaştırmayı desteklerken özel ihtiyaçlarla ilgili sınırlılıkları küçük çocuklarına anlatabilme konusunda kendilerine güven duymadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların kavramlara ve durumlara bakışlarında önemli role sahip olan ebeveynin bu konuda desteği, aile katılımı ve eğitim programları geliştirilerek güçlendirilebilir (Sira vd., 2018). Çocukların engelli akranlarıyla veya diğer bireylerle ilgili yaşantılarının, onların engelli tanımlarını etkilediği ve daha doğru tanımlamalar yaptıkları söylenebilir. Çalışmanın yapıldığı zaman diliminin “Engelliler Haftası” sonrasına rastlaması ve sınıfta bu konu üzerinde durulması sonucunda çocukların engellilere yönelik algıları etkilenmiş olabilir. Çocukların “ampute” veya “özel” sözcüklerini kullanması, konuyla ilgili yaşantılarının bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Çalışmada, sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan çocuklar uzuv engeli kategorisinde “bacak, kol ve göz”; engel sonucu kategorisinde “yürüyememe, görememe ve sakatlanma”; engelli materyali kategorisinde “tekerlekli sandalye ve baston/değnek” kavramından bahsederken, sınıfında kaynaştırma öğrencisi olmayan çocuklar uzuv engeli kategorisinde “göz”, engel sonucu kategorisinde “görememe” ve engelli materyali kategorisinde “baston/değnek” kavramından bahsetmemiştir. Çocukların sıklıkla fiziksel engelli bireyi temsil

eden figürleri çizdiği ve anlattığı görülmüştür. Bu durum da çocukların kavram ya da durumlara ilişkin düşüncelerinin o kavrama/duruma ilişkin deneyimlerinden ve çevresinin sahip olduğu görüş doğrultusunda maruz kaldığı engelli kavramından etkilenebileceği düşüncesini akıllara getirmektedir. Ünsal ve Şahan (2015) çalışmalarında, çocuklara farklı engel gruplarının olduğu fotoğrafları göstermişlerdir. Çocuklar, bacağı kırık olan, tekerlekli sandalyede oturan çocukların olduğu görselleri seçmiş ve engelli olarak tanımlamışlardır. Buna karşın sadece bir çocuğun down sendromlu bireyi içeren görseli seçtiği ve engelli olarak tanımladığı görülmüştür. Bu araştırma, çocukların engelli kavramına ilişkin düşünceleri bakımından yapılan bu çalışmayla paralellik göstermektedir.

Çalışmanın diğer bulgularına bakıldığında, sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan ve olmayan çocuklar, engel nedeni olarak “düşme ve araç kazası” kavramlarından bahsetmektedirler. Öte yandan engellilikle ilgili diğer ifadelerde kaynaştırma öğrencisi olan sınıftaki çocuklar “engelli yolu, engelli park yeri, hastane ve yardım” gibi kavramlardan bahsederken kaynaştırma öğrencisinin bulunmadığı grup “engelli tabelası, hastane ve yardım” kavramlarından bahsetmişlerdir. Çocukların ifadelerinin çeşitlilik kazanmasında kavrama ilişkin bilgi düzeyi ve alınan eğitim önem kazanmaktadır. Yaratıcı drama yoluyla özel gereksinimlilerle ilgili farkındalık kazandırmaya yönelik deneysel bir çalışmada, uygulanan eğitimle birlikte çocukların farklılık ve engel durumlarına ilişkin farkındalık kazanma ve olumlu tutum geliştirme puanlarında artış görülmüştür (Erdoğan ve Baş, 2018). Dolayısıyla, çocukların sıklıkla gördüğü ebeveyn ve öğretmenlerin farklılıklar konusunda çocukları bilgilendirmesi ve çeşitli aktivitelerde bulunması onların farkındalıklarını artırmak adına önemli bir noktadır. Ayrıca burada dikkat edilmesi gereken diğer bir nokta çocuklara sadece bir engel türünün değil, tüm engel türlerinin farkındalığının kazandırılmasıdır.

Sonuç olarak, sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan ve olmayan kız ve erkek çocukların “engelli” kavramlarının genel anlamda benzediği görülmüştür. Ayrıca çocukların çizimlerinde genellikle fiziksel engelli bireyleri resmettikleri, uzuv engeli olarak bacak ve kol kırıklıklarından, engel sonucu olarak sakatlanma ve yürüyememekten, engel nedeni olarak araç kazasından, engelli materyali olarak sıklıkla tekerlekli sandalyeden bahsettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu da çocukların daha çok görsel olarak kolay algılanabilen bedensel engele yönelik farkındalıklarının daha fazla olduğunu göstermektedir.

Öneriler

Yapılan alan yazın taraması ve bu çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulabilir;

- Okul öncesi beş yaş çocukların “engelli” kavramlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı, her iki cinsiyette de benzer ifadelerin olduğu görülmüştür. Buna göre araştırmacılara, çalışma grubundaki katılımcı sayısının artırılması, sosyo-ekonomik açıdan, kültür ve yaşanan şehir açısından farklılaşan katılımcılarla sonuçlarının değişeceği düşünülen cinsiyet değişkeninin göz önünde bulundurularak çalışmanın tekrarlanması yönünde öneri verilebilir.
- Sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan ve bulunmayan okul öncesi beş yaş çocukların çizimlerine yansıttığı ve anlatımlarıyla da desteklediği “engelli” kavramlarının, genellikle fiziksel engelli bireylerle ilgili olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkarak okul öncesi öğretmenlerine sınıfta engelli bireylerle ilgili konulara, özellikle de çocukların tüm engel türlerini tanımalarını sağlayacak etkinliklere zaman zaman yer vermesi, engellilere yönelik tutum ve davranışlar konusunda olumlu model olması önerilebilir. Araştırmacılara, benzer bir çalışmanın farklı yaş gruplarında engelli kavramlarının karşılaştırılması şeklinde yapılarak yaşa ve deneyimlere bağlı değişimin ortaya konabileceği, normal gelişim gösteren çocuklarla engelli çocukların engelli kavramlarının karşılaştırmalı olarak incelenebileceği yönünde öneri verilebilir.

Teşekkür: Bu çalışmayı gerçekleştirmek için gerekli bilgi ve motivasyonu sağlayan Dr. Öğr. Üyesi Fatma Betül KURNAZ’a teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması yoktur.

Yazar Katkıları: Fikir: NY, AÖ; Tasarım/ Dizayn: NY, AÖ; Denetleme: NY, AÖ; Veri toplanması ve/veya işleme: NY, AÖ; Analiz ve/veya yorum: NY, AÖ; Yazıyı yazan: NY, AÖ.

Hakem Değerlendirmesi: İç/Dış bağımsız.

Kaynaklar

- Akın, G., & Sani Bozkurt, S. (2021). Okul öncesi dönem tipik gelişim gösteren çocukların özel gereksinimli çocukların bireysel farklılıklarına ve sosyal kabulüne yönelik görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences*, 11(1), 226-249. <https://doi.org/10.18039/ajesi.737698>.
- Angell, C., Alexander, J., & Hunt, J. A. (2014). Draw, write and tell: A literature review and methodological development on the draw and write research method. *Journal of Early Childhood Research*, 13(1), 1-12. <https://doi.org/10.1177/1476718X14538592>.
- Avcı, D., Tarı Selçuk, K., & Kaynak, S. (2019). Okul öncesi dönemdeki çocukların akran ilişkileri ve belirleyicileri. *Güncel Pediatri*, 17(1), 17-33. Erişim: <https://dergipark.org.tr/en/pub/pediatri/issue/44142/544465>.
- Aydoğdu, K., Koral, S., Kaya, B., Gencer, E., & Yazıcı, E. (2019). *Okul öncesi dönemdeki çocukların engelli bireylerin yaşamını kolaylaştırmaya ilişkin görüşlerinin resimler yoluyla incelenmesi*. 14. Ulusal Okul Öncesi Öğretmenliği Öğrenci Kongresi: Çocuğun Ekolojik Dünyası Özet Kitapçığı, İstanbul. Erişim: <http://acikerisim.maltepe.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12415/5553>.
- Başal, H. A., Sarı, B., Çelik, M., Şeker, T., & Şahin, M. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarının farklılıklara saygı algılarının anne eğitim düzeyine göre incelenmesi. *Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 271-292. <https://dx.doi.org/10.19171/uefad.442566>.
- Beyoğlu, Ü. (2018). *Normal gelişim gösteren okul öncesi çocukların farklı gelişen bireylere karşı tutumlarının değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Yakın Doğu Üniversitesi.

- Braun, V. & Clarke, V. (2019). Psikolojide tematik analizin kullanımı. (Çev. Ed. S. N. Şad, N. Özer ve A. Atli). *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 7(2), 873-898. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.7c.2s.17m>.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş, & Demirel, F. (2021). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (31. baskı). Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (2021). Beş nitel araştırma yaklaşımı. (Çev. Ed. M. Bütün ve S. B. Demir). *Nitel araştırma yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. Ankara: Siyasal Kitabevi (Original Edition 2013).
- Demetriou, K. (2021). Intentions of children without disabilities to form friendship with peers with physical disability: a small scale study. *Early Child Development and Care*, 191(13), 2141-2157. <https://doi.org/10.1080/03004430.2019.1697246>.
- Diamond, K. E. (1994). Evaluating preschool children's sensitivity to developmental differences in their peers. *Topics in Early Childhood Special Education*, 14(1), 49-63. <https://doi.org/10.1177/027112149401400107>.
- Diamond, K. E. (1996). Preschool children's conceptions of disabilities: The salience of disability in children's ideas about others. *Topics in Early Childhood Special Education*, 16(4), 458-475. <https://doi.org/10.1177/027112149601600406>.
- Diamond, K. E. (1997). Relationships between enrollment in an inclusive class and preschool children's ideas about people with disabilities. *Topics in Early Childhood Special Education*, 17(4), 520-536. <https://doi.org/10.1177/027112149701700409>.
- Diamond, K. E. (2001). Relationships among young children's ideas, emotional understanding, and social contact with classmates with disabilities. *Topics in Early Childhood Special Education*, 21(2), 104-113. <https://doi.org/10.1177/027112140102100204>.
- Durualp, E., Kadan, G., & Durualp E. (2017). Çocukların gözüyle çocuk hakları. *ÇAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 29-54. Erişim: <https://dergipark.org.tr/en/pub/jiss/issue/41447/506039>.
- World Health Organization ve World Bank. (2011). *World report on disability 2011*. Erişim: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/44575>.
- Erdoğan, F. K., & Baş, S. (2018). Özel gereksinimli birey farkındalığının 4-6 yaş çocuklarına kazandırılması. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 13(1), 101-114. <https://doi.org/10.21612/yader.2018.007>.
- Karabulut, R., Kasapoğlu, N., Türksöy, E., & Kırat, H. (2020). Mülteci çocukların çizdiği resimler yardımıyla okula uyum durumlarının incelenmesi. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 3(6), 38-50. <https://doi.org/10.36731/cg.747930>.
- Menteş, H. S., & Arnas Aktaş, Y. (2021). Okul öncesi kaynaştırma sınıfındaki otizmlili bir çocuğun akran ilişkilerinin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (52), 439-464. <https://doi.org/10.53444/deubefd.926836>.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel Araştırma*. (Çev. Ed. S. Turan). Nobel Akademik Yayıncılık. (Orijinal Edition 2009).
- Ramsey, P. G. (2008). Children's responses to differences. *NHSA Dialog*, 11(4), 225-237. <https://doi.org/10.1080/15240750802432607>.
- Sira, N., Maine, E., & McNeil, S. (2018). Building alliance for preschool inclusion: Parents of typically developing children, attitudes and perceptions. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 39(1), 32-49. <https://doi.org/10.1080/10901027.2017.1415238>.
- Şahin, H., & Bekir, H. (2016). Üniversite öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(3), 767-779. Erişim: <https://dergipark.org.tr/en/pub/tsadergisi/issue/31706/347479>.
- Tufan, M., & Swadener, E. B. (2016). Tipik gelişim gösteren Türk anasınıfı çocuklarının özel gereksinimli akranlarına yönelik tutumlarının incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE*, 5(4), 72-88. Erişim: <http://cije.cumhuriyet.edu.tr/pub/issue/29853/321416>.
- Ünsal, F. Ö., & Şahan, B. (2015). *Okul öncesi dönem çocuklarının “engelli” kavramına ilişkin görüşleri*. Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi Kongre Kitabı, Ankara. Erişim: <https://dergipark.org.tr/en/pub/hsbfd/issue/7893/103904>.
- Van Hooser, K. N. (2009). *An investigation of preschool-aged children's perceptions of their peers with a disability* (Doktora tezi). Iowa State University.
- Yıldırım Doğru, S. S., Kayılı, G., Alabay, E., Kuşçu, Ö., & Sarıkaya, A. (2013). Ailesinde engelli birey bulunan okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerileri ve problem davranışlarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(2), 219-236. Erişim: <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59471/854609>.
- Yu, S. Y., Ostrosky, M. M., & Fowler, S. A. (2015). The relationship between preschoolers attitudes and play behaviors toward classmates with disabilities. *Topics in Early Childhood Special Education*, 35(1), 40-51. <https://doi.org/10.1177/02711214141554432>.